

میراث صفوی

گشتی در میدان نقش جهان

بازرگانان و سفیران کشورهای اروپایی، برای ملاقات با بالاترین مقام حکومت صفوی، پس از عبور از حصار پایتخت، باید از بازار سرپوشیده اصفهان نیز می‌گذشتند. بازاری که در واقع دالانی سرپوشیده و پر از اجناس رنگارنگ بود. آنچه در پایان این دالان طولانی و تنگ قرار داشت فراتر از انتظار بود. کاروانیان با گذشتن از سردر بازار، با فضای باز یک میدان بزرگ و بناهایی باشکوه روبه‌رو می‌شدند که قدرت و شکوه دربار ایران را به رخ می‌کشید. باعث و بانی پروژه بزرگ میدان و شهر جدید صفوی اصفهان، شاه‌عباس اول بود. او پس از انتقال پایتخت از شهر قزوین به اصفهان دستور داد تا نقشه میدان بزرگی در حاشیه شهر اصفهان تهیه شود که در هر ضلعش یک بنای باشکوه قرار داشته باشد.

این پروژه به قدری بلندپروازانه بود که عملیات ساختمانی آن در دوران شاه‌عباس به پایان نرسید و دو پادشاه پس از او هم مشغول ساخت و ساز در پروژه بزرگ شاه‌عباس بودند. پروژه بزرگ ساختمانی شاه‌عباس که هر بیننده‌ای را مسحور می‌کرد و احترام سفیران و بازرگانان را به همراه داشت، همان میدان «نقش جهان» اصفهان است. میدانی که آن‌چنان جهانیان را انگشت به دهان و مجذوب نگه داشته است که نامش را بی‌چون‌وچرا در فهرست آثار میراث جهانی ثبت کرده‌اند.

ورودی باشکوه

«عالی‌قاپو» ورودی بزرگ و بلندبالای حاکمان صفوی بود. البته که عالی‌قاپو چیزی بیشتر از یک ورودی معمولی است. این ورودی یک عمارت شش طبقه باشکوه است. برای دیدن زیباترین اتاق‌های کاخ باید تا طبقه ششم بالا رفت؛ اتاقی که در سقف و دیوارهایش شکل‌هایی توخالی شبیه به تنگ، جام و بشقاب وجود دارند. اتاق صوت مانند یک سالن امروزی عمل می‌کند.

مسجد خمومی

این گنبد قرار گرفته در ردیف حجره‌ها و غرفه‌های میدان، یک مسجد خصوصی بوده است. شاه‌عباس آن را برای پدر زنش ساخت و تنها کسانی که پشت سر امام جماعت این مسجد نماز می‌خواندند، حاکم و درباریان بودند. «مسجد شیخ لطف‌الله» که یکی از زیباترین مسجدهای تاریخی ایران است، هیچ صحن و حیاطی ندارد. مسجد شیخ لطف‌الله رو در روی عالی‌قاپو دارد و در میدان نقش جهان، بر ضلع مقابل این کاخ نشسته است.

در انتظار جامع عباسی

با آنکه اصفهان در عهد شاه‌عباس یک مسجد بزرگ جامع داشت، شاه عباس صفوی دستور داد تا در مقابل سر در ورودی «بازار قیصریه» مسجد بزرگ و باشکوهی بسازند. با ساختن این مسجد شهر جدیدی که شاه‌عباس در حاشیه شهر کهن اصفهان بانی ساخته‌شدنش شده بود، رسمیت می‌یافت. به همین دلیل او عجله داشت تا هر چه سریع‌تر کار مسجد به پایان برسد. اما مهندسان معتقد بودند به خاطر بزرگی و امکان نشست بنا، باید منتظر ماند و پس از نشست، کار تزئینات را آغاز کرد. پروژه بزرگ مسجد جامع عباسی پس از ۲۰ سال به پایان رسید.

باشکوه‌ترین چشم‌انداز

این همان سردری است که اروپاییان معمولاً با گذشتن از آن پا به میدان نقش جهان می‌گذاشتند. بهترین و باشکوه‌ترین چشم‌انداز به میدان نقش جهان را از همین جا می‌توان تماشا کرد. بازار طولانی و بزرگ اصفهان دو میدان تاریخی اصفهان، یعنی «میدان کهنه» و نقش جهان را به یکدیگر وصل می‌کند. بازار اصفهان البته به این سردر ختم نمی‌شود و حجره‌ها و فروشگاه‌های پر از صنایع دستی و سوغاتی‌های اصفهان از سردر بیرون می‌آیند و دورتادور میدان می‌چرخند. میدان نقش جهان علاوه بر تمام کاربردهایش یک بازار بزرگ نیز هست.

میدانی برای نمایش

ایران، پس از سال‌ها ناآرامی، در دوران صفوی به آرامش رسید و صنایع، اقتصاد، هنر و معماری در این دوران رشد چشمگیری کردند. نماد این رشد و رونق میدان نقش جهان بود. میدان در عهد صفوی زمینی برای بازی چوگان، رژه سپاهیان و نمایش بود و شاه صفوی از تالار ستون‌دار عالی‌قاپو شاهد تمام این اتفاقات بود. گاهی هم فروشندگان در میانه میدان اجناسشان را بساط می‌کردند. این حوض و فواره‌هایش در واقع صدها سال پس از ساخته‌شدن میدان به آن اضافه شدند.

منبع: <https://www.sid.ir>